

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

LETO—YEAR XXXIII. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 8. DECEMBRA (DEC. 8), 1941. Subscription \$6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 238

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Japonska napadla Ameriko!

Japonska napovedala vojno Ameriki in Veliki Britaniji

Japonski bombniki bombardirali ameriške otoke in bojne ladje ROOSEVELT NASTOPI PRED KONGRESOM

WASHINGTON, D. C., 8. dec.—Amerika in Japonska sta v vojni. Japonska je danes napovedala vojno Združenim državam in Veliki Britaniji in istočasno so njeni bombniki napadli ameriške otoke na Pacifiku, bojne ladje, udrbe in vojaške naprave.

V imenu japonskega cesarja je vojno napovedal premier Hiroto. Kakor hitro je bil predsednik Roosevelt informiran o napadu, je ukazal poveljnikom ameriške vojske, naj izvedeta prej izdane odredbe. Tako nato je začel sestavljati posebno poslanico, katero bo danes popoldne osebno prečital na kongresu.

V soglasju z Rooseveltovimi ukazami so bojne ladje takoj odinile iz Pearl Harborja, Havajske otočje, da se spopadejo s zbiranimi in hinavskim sovražnikom. Bojna letala so tudi takoj v akcijo.

Japonski napad je imel električen učinek na vse ameriške gupe. Vse so se postavile na stran Rooseveltove administracije in ji zagotovile podporo. Senator Wheeler, vodilni izolacionist, je izjavil, da mora Amerika takoj udariti z vso silo po Japonski.

Državni tajnik Cordell Hull je izgočimi besedami obsodil japonsko vladno in napad na Ameriko.

Armada sodi, da je bilo čez sto ameriških vojakov ubitih in trije ranjenih v japonskih letalskih napadih na Havajsko otočje. Drugi roji japonskih bojnih letal so metali bombe na Filipinske otoke in Guam.

NEW YORK, 8. dec.—Sem doporočilo, ki pa še ni potrjeno, pravi, da je bila ameriška bojna ladja West Virginia potopljena.

NEW YORK, 8. dec.—Vlada holandske Vzhodne Indije je napovedala vojno Japonski.

OTTAWA, KANADA, 8. dec.—Premier Mackenzie King je naznanil sestavo vojne napovedi Japonski in zdaj ta čaka le odobritve angleškega kralja.

(Radijsko poročilo pravi, da je Japonska napovedala vojno Japonski letalske baze, ki leže na severni strani Panamskega prekopu, so na razpolago Združenim državam.)

LONDON, 8. dec.—Parlament se bo danes popoldne sestel v izrednem zasedanju. Pričakuje se, da bo Velika Britanija napovedala vojno Japonski istočasno kot Amerika.

LONDON, 6. dec.—Velika Britanija je danes napovedala vojno Finski, Rumuniji in Ogrski, zavzemajo nacistične Nemčije in fašistične Italije, ker niso dale zadovoljivega odgovora na ultimatum, da morajo takoj ustaviti militaristične operacije proti sovjetski Rusiji. Napoved vojne vsebuje kratka izjava angleškega zunanjega urada.

Odnosaji med Veliko Britanijo, Finsko, Rumunijo in Ogrsko se niso bistveno izpremenili zaradi vojne napovedi. Diplomatične stike s temi državami je Velika Britanija pretrgala že prej. Takrat je tudi naznanila, da so parniki teh držav podvrženi zasegi po britskih bojnih ladjah.

(Radijsko poročilo iz Berlina, preštevano v New Yorku, pravi, da so Finska, Rumunija in Ogrska sprejele britsko vojno napoved z dostojanstvom na znanje, zaeno pa so naglasile, da vedo, kako se morajo boriti proti novemu sovražniku na strani in s pomočjo mogočne nemške oborožene sile.)

Berlin, 6. dec.—Valovi mogočne sovjetske oborožene sile zametajo butajo ob solidno nemško bojno črto na severni strani Azovskega morja, pravijo nacistični vojaški krogi. Rusi ne morejo naprej, čeprav neprestano napadajo nemške pozicije.

Nacistična poročila naglašajo ogromne ruske izgube v bitkah na južni fronti, molče pa o nemških in zavezniških izgubah. Poročila omenjajo operacije italijanskih in slovaških čet na frontah zapadno od Rostova, pristajališča nemškega mesta ob Črnem morju, katerega so ruske armade reokupirale.

Vesti o nacističnih vojnih operacijah na moskovski fronti so pičle. Eno poročilo pravi, da tam prevladuje hud mraz, trinajst stopinj pod ničlo. Mraz sicer oviro nemške operacije, ni jih pa ustavil. Nemci so dosegli uspehe na tej fronti, toda detajlov manjka.

Hitler je včeraj odlikoval kolonije.

mandanta križarke Steirmark Theodorja Detmarsa, ki je potopil avstralsko bojno ladjo Sydney, z železnim križcem. Križarke Steirmark je bila tudi potopljena v bitki, ki se je vršila v južnem Atlantiku. Takrat ni bilo znano, ali se je Detmars rešil.

Helsinki, Finska, 6. dec.—Vrhovno poveljstvo je sinoči naznanilo izvedbo okupacije otoka Hanga po finskih četah. Uradni komunikacijski pravi, da so Finci ujeli tristo ruskih vojakov na tem otoku. Večina ruskih vojakov se je umaknila z otoka pred finko okupacijo.

Moskva, 6. dec.—Sovjetska letalska sila bombardira nemške čete, ki se umikajo iz južne Rusije. Rusko prodiranje se nadaljuje na 70 milj dolgi fronti in čete so reokupirale ozemlje v obsegu 4000 kvadratnih milj.

Cez 1500 nemških tovornih avtov so razbile bombe ruskih letalcev pri reki Mius, ki se izliva v Azovsko morje zapadno od Taganroga. Nemci skušajo ustanoviti drugo bojno črto na zapadni strani reke. Mesto Bujkisevo na vzhodnem bregu reke Mius so sovjetske čete zasedle.

Sovjetskim armadam na južni fronti poveljuje maršal Timošenko. Te so včeraj reokupirale rudarski mesti Katjevce in Kurgan. Sovjetske kolone se vale zapadno od Taganroga proti Mariupolu, kamor se je umaknil feldmaršal Ewald von Kleist, vrhovni poveljnik nemške armade, ki je bila tepena v bitkah z Rusi. Cez 30.000 nemških vojakov je bilo ubitih in ranjenih v teku sovjetske ofenzive na južni fronti.

Kairo, Egipt, 6. dec.—Britsko vrhovno poveljstvo poroča, da so bili trije osiženi napadi na pozicije britskega vojskovanja pri Ed Dudi, južnovzhodno od Tobruka, odbiti. Napadalci so bili vrženi nazaj z velikimi izgubami. Nadaljnji osižni poskus, da povzroči vrzel med britskimi četami pri Bir El Gobi, se je izjalovil. V bitki v tem kraju so Angličani razbili 67 osiženih tankov in 87 motornih vozil.

Angleški letalci so izvršili več napadov na mesta ob libijskem obrežju. Mesto San Giovanni v južni Italiji je bilo tudi bombardirano iz zraka.

Novi izgredi in nemiri v Rumuniji

Kralj Mihael odveden v Italijo

Mexico City, 6. dec.—Semkaj so prišla poročila iz zanesljivih virov o novih izgredih in nemirih v Rumuniji, deželi pod nacistično dominacijo. Mladi kralj Mihael je bil na ukaz nacistične tajne policije odveden v Italijo. Ali je bil odveden kot talec osižca, ni znano.

Poročilo o nemirih v Rumuniji je objavil tukajšnji list Excelsior potem, ko se je Radu Iremescu, bivši rumunski poslanik v Ameriki, vrnil z letalom v Washington. On je imel razgovor z bivšim rumunskim kraljem Karolom in njegovo ljubico Eleno Lupescu, ki se nahajata v izgnanstvu v Mehiki. Iremescu je resigniral kot rumunski poslanik v Washingtonu v septembru preteklega leta, ko je moral Karol odstopiti kot kralj in pobegniti iz dežele.

NEMČIJA DOBI LETALSKA OPORIŠČA V TUNISIJ

Francoska Afrika odprta nacističnim četam

IZPUSTITEV VOJNIH UJETNIKOV

London, 6. dec.—Francija se je udala pritisku nacistične Nemčije in ji bo odstopila važne mornarične in letalske baze v Tunisiji in v drugih svojih kolonijah v severni Afriki, se glasi poročilo angleške časnikarske agenture Reuters iz Istanbula, Turčija. Zavedeni sporazum je bil dosežen na sestanku med premierjem Petainom in maršalom Goeringom, ki se je vršil v St. Florentinu, zasedena Francija.

Poročilo pravi, "da odstranitev generala Maxima Weyganda kot poveljnika francoske oborožene sile v severni Afriki in odhod nemških častnikov v severno Afriko dokazujeta, da so v teku priprave za militaristične operacije proti Veliki Britaniji iz Tunisije."

Goering je zahteval od Petaina tudi francosko bojno mornarico, s katere pomočjo bi Nemčija skušala zlomiti britsko blokado severnega afriškega obrežja, toda premier se je uprl tej zahtevi. On se je izrekel proti temu, da bi francoske bojne ladje spremljale osižne parnike in izjavil, da bodo te le zaščitile francoske parnike. Angleški uradni krogi so uverjeni, da je Petain odstopil mornarične in letalske baze Nemčiji.

Kot povračilo za te koncesije je Goering obljubil Petainu izpustitev več tisoč francoskih vojni ujetnikov iz nemških taborišč in znižanje stroškov vzdrževanja nemške okupacijske armade. Ti znašajo sedaj do 400.000.000 frankov na dan. Goering je na sestanku opozoril Petaina, da mora Francija pokazati dejansko, da je v resnici za poglobitev kooperacije z Nemčijo v vseh ozirih. Samo zagotovila, da to želi, ne zadostujejo.

General Charles de Gaulle, vodja vseh svobodnih Francozov, je dejal, "da ni nobenega dvoma o tem, da bo Petain odprl vrata severne Afrike osižcu. Hitler potrebuje oporišča v francoskih afriških kolonijah za operacije proti britskim armadam."

Potres zamajal panamsko mesto

Panama City, Panama, 6. dec.—Dva močna potresna sunka sta zamajala mesto v središču med Panama Cityjem in Santiagom. Mesto David je najbolj prizadeto. Tam je potres porušil več poslopj in pretrgal komunikacijske zveze. David je tretje največje panamsko mesto. Od kostariške meje je oddaljeno 60 milj. Zdaj še ni znano, ali je potres zahteval tudi človeške žrtve.

Ruski poslanik Litvinov v Washingtonu

Washington, D. C., 8. dec.—Maksim Litvinov, novi sovjetski poslanik, je včeraj došel semkaj. Poučen krogi pravijo, da bo danes konferiral s predsednikom Rooseveltom.

Poročilo dalje pravi, da je bil Mihael odveden v Italijo v novembru zaradi kritične situacije v Rumuniji. Tam se je pojavilo močno protinacistično gibanje.

Domače vesti

Shod glede starega kralja

Chicago.—Zadnji petek se je vršil, kakor je bilo naznanjeno v Prosveti, javni slovenski shod v Slovenskem delavskem centru o vprašanju naše stare domovine in Jugoslavije sploh. Dvoranica je bila polna poslušalcev obojega spola. Glavno besedo sta imela prof. Boris Furlan iz Ljubljane, tržaški Slovenec, in Sava Kosanovič, član jugoslovanske vlade v Londonu in Srb iz Hrvaške. Oba sta bila člana nedavne konference Mednarodnega urada za delo, priključenega Ligi narodov, ki se je vršila v New Yorku. Kosanovič je tudi tajnik jugoslovanske samostojne demokratske stranke in prijazen gentleman, dočim se dr. Furlan ni pečal s politiko v starem kraju, ima pa dober nastop kot predavatelj. Oba govornika sta nam povedala marsikaj zanimivega, očitata sta svoje stališče, ki ga danes zastopata in apelirata sta na ameriške Slovence, naj složno pomagajo za osvoboditev in združitve Slovenije v okviru Jugoslavije; oba sta se izrekla za federativno Jugoslavijo z najširšimi avtonomijami za posamezne narode in njuna želja je, da bodo tudi Bolgari in Macedonci vključeni v tej federaciji. Odgovarjala sta na dolgo vrsto vprašanj, ki so jima bila zastavljena od poslušalcev in izpravnika s svojimi odgovori zadovoljila vseh, sta kljub temu ustvarila precej dobre volje. Smatramo torej, da je bil shod uspešen.

Vesti iz Pennsylvanije

Woodville, Pa.—Pred nekaj dnevi je tu umrl Jakob Klinar, star 71 let in rojen na Jesenicah na Gorenjskem. V Ameriki je živel okrog 40 let in v Clevelandu zapuščal sina in dve hčeri. Bil je član dveh slovenskih podpornih društev.—V Slovanu, Pa., je 28. novembra umrla Frances Milletič, stara 51 let in doma iz Josipdola na Hrvaškem. Podlegla je srčni hibi. Bila je članica društva 241 SNPJ in tu zapuščala moža, sina, štiri hčere in osem vnukov. V Ameriki je bila 32 let.

Nov grob v Oklahomi

Adamson, Okla.—Dne 29. nov. je tu umrl Frank Skvarš v visoki starosti 83 let. Doma je bil iz Unca pri Logatcu in bil je dolgo let član SNPJ, katerega mu je izplačala 70-letno odpravnino. Zapuščal hčer Johano Sivie.

General Johnson izstopil iz odbora America First

New York, 6. dec.—General Hugh S. Johnson je resigniral kot član odbora America First, organizacije izolacionistov, ker se je ta izrekel za udeležbo pri prihodnjih kongresnih volitvah kot politična grupa. Johnson pravi, da se je odbor izneveril v vojno.

Osem delavcev ubitih pri nesreči

Hartford, Conn., 6. dec.—Osem delavcev je izgubilo življenje, 17 pa je bilo ranjenih, ko se je del mostu nad reko Connecticut med Hartfordom in East Hartfordom podrl. Trupla vseh žrtev so potegnili iz vode. Ranjene delavce so odpeljali v bolnišnico.

Izredna seja avstralskega kabineta

Melbourne, Avstralija, 6. dec.—Premier John Curtin je sklical izredno sejo članov svojega kabineta, na kateri so razpravljali o korakih, ki jih Avstralija podvzame v slučaju raztegnitve vojne na Pacifik.

Kitajci zajeli japonske čete

Grupa ameriških večakov odpotovala v Čungking

Čungking, Kitajska, 6. dec.—Kitajska armada je zajela več tisoč japonskih vojakov v trikotu zapadno od Sanghaja in južno od reke Jangtse, poročajo vojaški krogi. Ta trikot leži med Nankingom, Nanchangom in Hahgčevom.

Bitke so v teku v več krajih trikota. Kitajci so zasedli važne pozicije na severni in južni strani trikota ter zaprli izhod Japoncem. Dve večji mesti v bližini Nanchanga so kitajske čete reokupirale.

Manila, Filipini, 6. dec.—Grupa, katero tvorijo 40 ameriških večakov in inženirjev, je odpotovala od tu proti Čungkingu, kjer je sedež kitajske vlade generala Kaišeka, vrhovnega poveljnika kitajske oborožene sile. Ta bo odšla v Burmo, angleško kolonijo, in nadzirala gradnjo železnice in mostov ob burmaki cesti, po kateri Kitajska dobiva orožje, strelivo in bojni material.

Ameriški večaki so prej sklenili pogodbo s Kaišekovo vlado glede konstrukcije postaj ob burmaki cesti, ki je dolga 712 milj in vodi iz Burme na Kitajsko. Cesta bo izboljšana, da se transportacija blaga poveča na 30.000 ton mesečno. Na Kitajsko je prišlo petsto ameriških pilotov in letalskih mehanikov, ki pomagajo Kitajcem v boju proti Japoncem.

Zveza med naciji in izolacionisti

Diesov odsek vodi preiskavo

Washington, D. C., 6. dec.—Vezi med bundovci in člani drugih nacističnih grup ter organizacij izolacionistov preiskuje Diesov kongresni odsek. Dies je dejal v kongresu, da je v Chicagu glavni stan Nemško-ameriške zveze, nacistične organizacije, ki se ponaša, da sodeluje z njo okrog tristo grup in društev, ki imajo milijon članov. Med temi jih je mnogo, ki so člani tudi odbora America First, vodilne organizacije izolacionistov, ki vodi agitacijo proti vstopu Amerike v vojno.

V Chicagu je nadaljnja nacistična organizacija — Kiefhauser Bund. To tvorijo nemški vojni veterani, ki so se udeležili prve svetovne vojne. Dies je rekel, da odbor America First koderira z njegovim odsekom, toda člani nacističnih in fašističnih grup delujejo v tem odboru, kar je razumljivo. Prav tako je razumljivo vstopanje komunistov v organizacije, kakršna sta Fight for Freedom Committee in Committee to Defend America by Helping the Allies.

"V Ameriki je polno komunističnih in fašističnih grup, ki se naslanjajo na pristne ameriške organizacije in skušajo v teh dobiti odgovorne in vplivne pozicije," je rekel Dies. "Jaz sem za registriranje vseh uradnikov teh organizacij, ki skušajo vplivati na našo zunanjo politiko, pri federalnem državnem departmentu. Slednji mora vedeti imena onih, ki financirajo aktivnosti teh organizacij."

SRBSKI ČETNIKI REOKUPIRALI DVE MESTI

Seststo nemških vojakov ubitih in ranjenih v bitki

BELGIJSKA LIGA RAZPUŠČENA

Bern, Švica, 6. dec.—Belgrad, glavno mesto bivše Jugoslavije, je brez elektrike, ker so srbski četniki ustavili produkcijo premoga, se glasi sem došlo poročilo iz Berlina. List Donau Zeitung, ki izhaja v Belgradu, pravi, da so četniki sabotirali obrat v prometovnikih in pregnali rudarje.

Pet izvežanih četniških divizij je zavojevanih v bitkah z osiženimi četami in revolta proti Nemcem in Italijanom je zavzela velik obseg.

(Londonska radiopostaja naznanja, da je šest bolgarskih in italijanskih divizij dospelo v Srbijo, Bosno in Hercegovino na pomoč nemški oboroženi sili, ki se bori proti četnikom.)

London, 6. dec.—Semkaj je prišlo radijsko poročilo iz Moskve, da je srbska četniška armada, ki se bori proti sedmim nemškim divizijam (105.000 moč) v srbskih hribih, okupirala dve važni mesti. To sta Užice in Čačak. V bitki, ki se še nadaljuje, je prizadela težke izgube Nemcem. Poročilo dostavlja, da so Nemci napadli mesto Rudnik, a so bili vrženi nazaj. Okrog 800 nemških vojakov je bilo ubitih in ranjenih.

Nadaljnjih 35 nemških "šturmajev" je padlo v bitki s četniki pri vasi Jošanec. Nemci so morali bežati in pušiti na bojišču orožje in municijo.

Drugo radijsko poročilo pravi, da so četniki ujeli generala Pučnikova, poveljnika čet lutkovskega srbskega režima, ki pomaga nacijem pri zatiranju revolte. General je bil postavljen pred vojno sodišče, ki ga je obsodilo v smrt na obtožbo, da je dal postreliti več vojni ujetnikov. Eksekucija generala je bila potem izvršena.

Hitlerjeve divizije so začele splošno ofenzivo proti srbskim rebelnim zadnji terek.

Moskva je dobila informacije o ljutih bitkah med srbskimi četniki in osiženimi četami iz Kaira, kjer so jugoslovanski ustanovili glavni stan. Visok uradnik jugoslovanske vlade v izgnanstvu v Londonu je dejal, da je bila svobodna jugoslovanska armada ojačana z orožjem. Vrhovni poveljnik srbske četniške armade je general Draža Mihajlovič. Jugoslovanski vojaški krogi v Londonu so izrazili bojazen, da se ne bo mogel dolgo boriti proti mogočni osižni sili, če ne dobi pomoči od zunaj.

Berlin, 6. dec.—Nacistične militaristične avtoritete so razpustile Belgijsko narodno ligo in aretirale 61 oseb. Vse bodo postavljene pred vojno sodišče, ki jim bo naložilo težke kazni.

Nemški list Brüsseler Zeitung, ki izhaja v Bruslju, poroča, da je nacistična policija našla orožje, strelivo in letake s protinemsko propagando v navalnih na urade lige.

prvotnemu namenu, ki je bil opozicija proti vstopu Amerike v vojno. Naglašal je, da je bilo stališče odbora strogo neustrankarsko, zdaj pa se je izrekel za strankarsko politiko.

Naročnina za Združene države (sven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ciceo \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ciceo \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (fiktivni, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ekstremisti se oglašajo

Ko je minister Franc Snoj pisмено urgiral slovenske podporne organizacije v Ameriki in JSZ na politično konferenco, smo čakali dva tedna. Nič se ni zganilo, da bi bil sklican konferenco. Vsaka organizacija je imela priliko, da to stori. Vse hkratu ne morejo skočiti pokonci, nekdo mora začeti.

Tedaj je vzela iniciativo eksekutiva SNPJ in poslala vabilo vsem našim podpornim centraliziranim organizacijam in JSZ—torej vsem onim, katere je Snoj prej pozval na delo. SNPJ je največja slovenska podorna organizacija, torej se je nekako spodobilo, da je storila prvi korak. Dalje je SNPJ pooblaščen po svoji zadnji konvenciji, da deluje za osvoboditev in preporoditev stare domovine. Bila je vsekakor prisiljena nekaj storiti.

Naša jednota se je sprva obrnila le—izjemno JSZ—na centralizirane podporne organizacije, katere so naše največje predstavnike v Ameriki. Dejstvo je—kljub Ambrožičevemu norčevanju iz "lawndalskih sestankarjev", ki so se kar sami naredili za predstavnike—da naše centralizirane podporne organizacije predstavljajo okrog 150,000 ameriških Slovencev in če te ne morejo govoriti po svojih gl. odbornikih v imenu ameriških Slovencev, ne more nihče.

Nekdo je vprašal, kdo je gl. odbornike naših podpornih organizacij pooblastil za akcijo. Hm, kdo! Odborniki imajo mandat od svojega članstva, da lahko store vse, kar ni v nasprotju s pravili in dokler večina članstva ne pokaže, da ne odobrava njihove akcije. Kdo jih je pooblastil glede pomožne akcije?

Snoj je priporočil po enega zastopnika od vsake organizacije, eksekutiva SNPJ je predlagala po dva zastopnika in eksekutiva organizacij so to sprejeli in se odzvale. Eksekutiva SNPJ je tudi predlagala enotnost in zvezo, naj si določijo prostor zborovanja in vse, razen ene, so se izrekle za prostore SNPJ. Dve organizaciji nista poslali zastopnikov; to sta clevelandska Slovenska dobrodelna zveza in milwauška zveza Sloga, toda SDZ je poslala pismo. Predstavniki na konferenci je torej bilo dovolj široko in to predstavništvo je imelo vso pravico za sklicanje slovenskega narodnega kongresa.

Značilno je to, da ideja slovenskega narodnega kongresa ni prišla od "rednih voditeljev", kakor nas nazivajo katoliški ekstremisti, temveč je to sprožil Anton Zbaničnik od Ameriške bratske zveze in Jože Zalar od Kranjsko-slovenske katoliške jednote je to idejo toplo pozdravil in potem jo je zagovarjal tudi Kristan, nakar je bila soglasno sprejeta.

Pater Ambrožič dela vtis, da bi moral edino minister Snoj sklicati takšen kongres, ne pa ameriški Slovenci po svojih predstavnikih na čelu podpornih in drugih centraliziranih organizacij. Ne vemo, na kaj Ambrožič opira ta svoj zaključek. Ali naj ameriški Slovenci pokažejo, da so nezmogljivi za samostojno akcijo? Ali naj svojo akcijo za demokratsko Slovenijo in demokratski jugoslovanski federaciji zasnememo na nedemokratski način od vrha navzdol in ne iz ljudstva, kar je najbolj zdravo in demokratsko?

Mi smo pa pod vtisom, kolikor doslej poznamo Franca Snoja, da on ne bi hotel sam sklicavati ničesar, da on ne bi naš vodja—da je on popolnoma zadovoljen, če korakoma drugi od drugim v znamenju kooperacije in demokratskega principa.

To je bil smisel besed, s katerimi je Molek priporočal na konferenci, naj bo politična akcija ameriških Slovencev samostojna, to je neodvisna od jugoslovanske vlade. Samo ob sebi se razume, da lahko sodelujemo s tisto vlado, kjer koli bo mogoče, ampak pater Ambrožič vendar ne bo zahteval, da moramo na vsako stvar v Londonu pokimati, da moramo biti enostavna podružnica londonske vlade. Kako pa pridemo do tega? Od kod bi tista vlada imela pravico do nas, ki smo svobodni državljani demokratske republike, da bi nas osvojila kot svojo podružnico ali podanike?

Razume se tudi, da minister Snoj nam ne more vezati rok, kajti on sam še ni vlada—imeli pa bi vezane roke, če bi se že kar v naprej izročili v stodoletno službo jugoslovanski vladi v Londonu in že v naprej podpisali "blank check" vsega, kar koli se porodi v glavah te vlade. Ekstremisti a la Bernard Ambrožič, Jerič in drugi lahko to store na svojo pest—imajo pravico kot posamezniki—ne bo pa tega storila večina ameriških Slovencev, če hoče misliti in delati demokratsko.

Konferenca "lawndalskih sestankarjev" ni sklenila ničesar drugega kot to, da skliče slovenski narodni kongres, ki se naj vrši v hotelu v Chicagu 12. februarja 1942 in delegatje tega kongresa naj bodo v prvi vrsti vsi glavni odborniki vseh slovenskih centraliziranih podpornih organizacij, ki imajo nekako takrat svoje letne seje, v drugi vrsti se pa povabijo vse slovenske centralizirane politične in kulturne organizacije, ki naj pošljejo po dva delegata; končno naj se povabijo tudi posamezni časniki, pisatelji in druge znane osebnosti, ki delujejo v naši javnosti.

Vse drugo na konferenci je bila priprava. Izmenjana so bila mnenja in sprejeta resolucija priporočala kongresu, naj postavi podlago za uspešno politično akcijo s ciljem, da se doseže združitve vseh Slovencev v stari domovini v demokratski politični obliki v okviru prenovljene in demokratske jugoslovanske, balkanske in naposed evropske federacije.—(Konec jutri.)

Kri ni voda! Odpri roke, odpri srce, otiraj bratovske solze! Darujte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Glasovi iz naselbin

Pomožna akcija v Waukeganu

Waukegan, Ill.—Skoraj 500 zavednih Slovencev in Slovenek se ni brigalo za dež, sneg in led in so se navdušeno udeležili velikega shoda, kateri se je vršil v cerkveni dvorani v Waukeganu, Ill. Shod je bil velespešen in vsakega so zanimala besede govornikov in vsakdo je užival bogati program slovenskega petja in potem videl slike, kako silna in huda je sedanja vojna. Vse je bilo prirejeno v namen, da se koristi našemu delu in prid prizadev v starem kraju in da se nabere čimveč močve v jugoslovanski pomožni sklad.

Pozdravni govor je imel rojak Anton Kobal, ki je predsednik JPO v Waukegan-North Chicagu in je član odbora društva sv. Roka, kateri je vzel prve korake v ta dobri namen. Takoj po pozdravnem govoru je oddal Kobal vodstvo tega shoda rojaku Josephu Zorcu in potem se je razvil večerni program. Nastop farnega pevskega zbora pod vodstvom Johna Kovačiča in zbora Slov. narodnega doma pod vodstvom Paula Siferja je bil dobro sprejet, ko je vsaka skupina zapela par lepih slovenskih pesmi.

Župan John P. Dromey iz North Chicaga je nastopil in pozdravil vse navzoče ter poudarjal, da pomoč bližnjim v stari domovini je ena naših prvih dolžnosti. Poudarjal je tudi, da sedanje razmere v stari domovini ne bodo za več časa dobre, toda ako vsi skupno delujemo vsak po svoji moči, bomo videli dan svobode za vse prizadete države v Evropi. Waukeganški župan Frank Wallin je bil v postelji bolan ter je poslal brzojav, v katerem je čestil Slovencev v splošnem za njihovo dobro delovanje v tem oziru.

Nato je nastopil župnik Rev. M. J. Hiti, kateri je potem predstavil Rev. K. Zakrajška iz Euclid, Ohio. Rev. Zakrajšek je razlagal o sedanjem položaju v Sloveniji in je prosil navzoče, da se naj spominjajo na bližnje, kateri so v silni potrebi. Nadalje je govoril o več točkah glede Jugoslavije in pozval vse na veliko delo, katero stoji pred slovenskim narodom v Ameriki.

Po tem govoru je nastopil rojak John Zalar, član ustanovnega odbora tega dela v Waukegan-North Chicagu in prosil, da vsak po svoji moči deluje in prispeva v ta sklad.

Joseph Zorc, tajnik lokalnega odbora, je ob kratkem razložil, da odbor želi pomoč od vseh Slovencev in tukajšnji naselbin in da oni, kateri imajo pri srcu to delo, naj pomagajo odboru v polni moči, ker odbor ima pri tem veliko dela in vsaka pomoč bo povečala uspeh tega dela v korist Jugoslovanom. Nadalje je bilo poročano, da odbor ima namen prirediti še nadaljnji program v Slovenskem narodnem domu, kar bo o pravem času naznanjeno.

Odbor, kateri je imel ta shod v rokah, je bil: Anton Kobal, predsednik; mrs. Jennie Keber, pod-

predsednica; Joseph Zorc, tajnik; Frank Nagode, blagajnik; nadz. odbor: Frances Artach, Antonia Bezek, John Mika, Louis Kosir, Math Slana st. in Lawrence Ogrin.

Po zaključku programa—petja in govornikov—je bil predvajan zvočni film, v katerem se je pokazalo dogodke od časa propada Avstrije do propada Francije. Slike so kazale grozote te hude vojne: kako so streljali z velikimi topovi na mesta in z letali porušili cela mesta. Vse je bilo vidno, kako so nesrečni bežali iz mest in se skrivali pred bombami pod zemljo. Videlo se je, kako so največje bojne ladje Anglije in Nemčije streljale druga na drugo in koliko teh ladij je šlo pod morje. Videli smo, kaj se pravi "dive bomber", ko so metali bombe na mesta in vse je gorelo in ljudje so letali sem tja, da bi se skrili in je vsakdo videl, kako grozno je bilo za uboge matere in otroke, kateri so bežali pred vojaki.

Te slike so bile snete na današnji fronti, ne v Hollywoodu, kjer se to dela za kratek čas. Za to so se kazale te slike, da bo vsakdo znal, kako danes trpijo po vsej Evropi in ravno tako trpijo v Jugoslaviji danes. Torej vsakdo, kateri je videl te slike, si naj primerja, ali potrebuje pomoč ali ne. Ker je bilo silno zanimanje za ta film in se jih je veliko izrazilo, da bi ga radi še videli, bo odbor vzel to stvar v roke in ga poskušal nazaj dobiti in obenem pokazati slike o napadu na Jugoslavijo.

Društva in posamezniki, kateri se niso darovali v ta sklad, naj to storijo v kratkem. Posebno sedaj naj društva vzamejo to stvar v premišljevanje na svojih glavnih sejah in naj odločijo kolikor jim je mogoče darovati.

Darovalci za JP sklad, kateri se nabira v Waukegan-North Chicagu, so se že dovoljno in v začetku zadovoljno pokazali in odbor vidi, da se bo nabrala precejšnja vsota za prizadete Jugoslovane. Ob prvem klicu se je nabralo nad \$400 in darovi dan za dnevom se množijo. Prvi dar je bil od strani društva sv. Jožefa KSKJ, ki je skupno prispevalo \$100, od tega je bilo poslano \$80 na lokalnega blagajnika in \$20 na glavnega blagajnika tega sklada. Slovensko samostojno društvo je na drugem mestu z darom \$50. Na listi posameznih darovalcev stoji na prvem mestu slovenski pionir Frank Opeka st., kateri je daroval \$25 in obenem pohvalil delo v prid ubogim v Jugoslaviji ter apeliral na vse Jugoslovane, da prispevajo vsak po svojih močeh v ta sklad. Dr. Andrew Furlan in Frank Ogrin st. sta oba prispevala po \$10.

Lista darovalcev do 29. novembra je—društvena sekcija:

Po \$10 so dala društvo Marija Pomagal 79 KSKJ, društvo Vitezi sv. Jurja, društvo Križanih žena in mater.

Posamezni darovalci: po \$5: Frank Hodnik (Utica), John Hladnik, Anton Ilc, James P. Kirn, John in Mary Nagode, Joseph Nemanich, John

Zalar, John in Jennie Zelenik, Joseph in Anne Zorc.
Po \$4: Ignaz Jorab.
Po \$3: Matt Slana st.
Po \$2: Joe Bessek, Frances Drasler, Mary Gortick, Frank Gostinich, Joseph Habyan, Joe Heraver, Math Joseph, Frank in Helen Joseph, Frank Jorab, John Jorab, družina Kerick, Anton Kobal, mr. in mrs. John Kusan, Luke Kuhar, John Leskovec, Anton in Mary Lukancic, Johana Milka, Frank Mivsek, Andrew Mosek, Frank Music, Math Ogrin, Joseph Petrovic, John G. Mika, Anton in Anna Celenik, Vincent Mathias, Mary in Anton Stanovnik, Joseph Zagar.

Po \$1: mrs. Frances Artach, Mary Belec, Anton Bepalec st., Jack Benek, Frank Brenc, mrs. Frank Buhnick, John Cankar st., Frances (W) Drasler, Joseph L. Drasler, mr. in mrs. Joe Dodich, Carl Dobrich, Frances Furlan, Andrew Geryol, Louis Golob, Anne Gostinich, V. Goser, Mary Goser, John Grampocnik st., Frances Grohar, Anton Grohar, Tony Grum, Mary Hodnik, Math Ivancic, John Jamnik st., John Jelovsek, Ursula Jevina, mr. in mrs. A. Koncilja, John Kink, John Kogovsek, Jennie Kolenc, Angela Korenchan, Louis Koschack, Louis Kosir, Joseph L. Kosir, mrs. Mary Kosir, Karel Kozlevcar, Mary Kranjc, Louis Krišaj, Louis Lab, mrs. Mary Leskovec, Anton Marjancic, Frances Mathias, John Mosek st., Jennie Miller, Jakob Mivsek, Vincent Moden, John Milinar, Mary Modina, Antonia Modina, Frank Nagode, Anna Novak, Lawrence Ogrin, Frank Petric st., Frances Petrovic, Andrew Pirman, John Plut, mrs. Anton Podboy, Mary Podboy, Josephina Prosen, Frank Sebenik, John in Rose Siffer, Rudolph in Rose Shala, Joseph Slana, Jacob Smole, Mary Smole, Milka Smole, mr. Stebbly, Christine Stritar, Anton Sustaric, Joseph Sveti, Frances Terechak, Thomas Treha, Steve Valencich, Ivana Wasek, Mark Wasek, Mary Zalar, Ella Zelenik, Julia K. Zelenik, Frank Zorc st., Louis Zupac, Walter Tubek.

Po \$0.50 centov: Andrew Bartel, Jacob Kosar, Jack Lesnak. Po 25 centov: John Hodnik, Frank Plasko. Neimenovano \$3.50.

Nekaj kovert je bilo vrnjenih odboru brez imena ali naslova, torej ako je kateri neimenovan in je kaj daroval, odbor prosi, da se to naznani tajniku Josephu Zorcu, da se potem vse v redu vknjiži. In tudi če je kaka pisma v zgornji listi imen, se prosi, da se tajnika obvesti, da se pravilno zapiše.

Oni, kateri še želijo darovati, naj se obrnejo na društvene tajnike, ker vsak tajnik(ica) lokalnih slovenskih organizacij je uradno pooblaščen po tem odboru, da sprejema darove v ta namen. Ta kolekta se bo kar naprej držala, da bo vsakdo imel priložnost darovati kadar bo hotel in imel kaj darovati.

Odbor bo v kratkem naznanil še nadaljnji shod s programom, ki bo zanimal vsakega Slovenca. Končno lepa hvala vsem, kateri ste darovali v ta dobri namen in upamo, da vsakdo nadaljuje in pomaga po svojih močeh, da se to delo uspešno naprej pelje.

Jug. pomožni odbor šte. 9 v Waukegan-North Chicagu.
Joseph Zorc, tajnik.

Pomožna akcija v Lorainu

Lorain, O.—Želim nekoliko poročati o pomožni akciji v tukajšnji naselbini za po vojni prizadete ljudi v starem kraju. Na zadnji seji naše postojanke št. 14 slovenske sekcije JPO je bilo sklenjeno, da se vrši velika priredba 4. januarja 1942 v Slovenskem narodnem domu. In sicer bo večerja ob pol šestih zvečer z nekoliko programom, po banketu pa ples. In plesali bomo samo slovenske poskočnice in valčke.

Sklenjeno je tudi bilo, da bomo za to priredbo izdali programno knjižico z oglasi. Cena oglasov je: cela stran \$20, pol strani \$10, četrt strani \$5, imena posameznikov \$1. Dalje je bilo sklenjeno, da se pošlje miss Mary E. Polutnik na vse glavne seje kulturnih in podpornih društev kot govornico naše pomožne akcije. Izjema je le njeno društvo 85 KSKJ, kjer jo zastopa prvi podpredsednik Louis Balant. Tudi je bilo sklenjeno, da se pošljejo pisma vsem tukajšnjim ustanovam, in sicer prvič za oglaševanje, drugi pa, da naj vsako društvo izvoli tri člane kot svoje zastopnike za lokalno pomožno postojanko št. 14 SS, JPO za leto 1942. Poleg teh rednih zastopnikov naj društva in druge ustanove izvolijo tudi tri namestnike, ki bodo zastopali društvo, kadar se redni zastopniki ne bodo mogli udeležiti seje. In seje naše postojanke se vrše vsaka dva tedna do preklica; prihodnja bo 19. dec. in potem 2. jan.

Torej cenjeni Slovenci in Slo-

venke v Lorainu, udeležimo se glavnih društevni seji v decembru in urgirajmo društva in članstvo, da gredo na roko miss Mary Polutnik. Ako se ona, ki je tukaj rojena, zanima in je aktivna za našo staro domovino in za slovenski sestradni narod, potem je naša dolžnost, da se mi, ki smo prišli v to deželo, še toliko bolj zanimamo za naše tripeče brate v naši rojstni domovini. Torej podpirajmo slovensko sekcijo Jugoslovanskega pomožnega odbora in našo postojanko; ki bo skrbel, da bo prišel naš in vaš dar v prave roke.

Obenem pa tudi ne smemo pozabiti, da smo ameriški državljani. Pridno delujmo zanj kot njeni državljani, ker nam nova domovina daje svobodo govora in tiska. Priporočamo novi domovini, da smo prišli iz evropske celine, kjer živi slovenski rod, da bo pomagala urediti prave slovenske meje; ko bo vojna končana in da bo napravila pravo sodobo o Slovanih. Torej je naša dolžnost, da pišemo in govorimo v prid našim trpinom v stari domovini, ker sami si ne moremo pomagati. In kadar imate, položite tudi dar domu na oltar in Slovenci vam bodo hvaležni.

Društva in druge ustanove prosimo, da izvolijo svoje zastopnike in tudi namestnike za našo pomožno postojanko. Pomnite, da društva se ne zadovoljujejo s par člani na sejah, ravno tako ne more biti ta sekcija brez odbora, ker rednega članstva nima. Vaši zastopniki pa je dolžnost, da pridejo na društvene seje in da od časa do časa poročajo o delovanju sekcije. Potem bomo lahko smatrali, da smo nekaj naredili za naše rodne brate v stari domovini.

Tu pa tam se sliši kakega rojaka, ki pravi: "Jaz ne dam nič za to sekcijo. Imam svoje v domovini in jim bom poslal." To je dobro, toda naša dolžnost je, da pomagamo tudi onim, ki nimajo svojcev v Ameriki.

Kar se tiče prve priredbe ali banketa, bom poročal kakor hitro dobim program. Toplo priporočam našim društvom in trgovcem, da dajo oglaševanje v programno knjižico v dobrobit sestradanim Slovencev v stari domovini.

John Kosian, predsednik publicitetnega odbora.

Vsakega nekaj

James City, Pa.—Naše društvo 391 SNPJ se dovoljno napreduje. Ustanovil ga je George Pavlovič. Takrat je bilo veliko članov in veliko prerakanja pri vsaki seji, sedaj pa je več složnosti.

Z delom gre pri nas bolj različno in zasluži se bolj malo, ker tukaj ni nobene tovarne, marveč le par jam.

Zdaj se veliko piše, posebno pa s strani žensk, za pomoč našim v stari domovini. Tukaj pravimo, da je bolje, da vsakdo pošlje svojim, kadar bo mogoče, ker tako bo gotovo prišlo v prave roke. Piše se veliko tudi o mladini, ampak v resnici je le razuzdanost.

Tudi je mnogo navduševanja za vojno pomoč. Jaz pa pravim, čim manj se bo pomagalo enim kot drugim toliko prej bo vojna minila. Za naše rojake ne bo še nobene svobode, pa naj zmagajo kdorkoli hoče. Saj vidimo, kako je bilo po zadnji vojni: nekateri so prišli pod Italijana, drugi pod Srba. Prej ne bo svobode, dokler se vsi Slovani ne združijo. To pa je še daleč. Rusi hočejo biti zase, Poljaki zase, Čehi zase, Hrvatje zopet zase, Slovence pa porivajo temu ali drugemu.

To se godi zato, ker Slovenci nimamo pravih voditeljev—samo, da je sit in da ima dobro plačo, za drugo se ne briga. Vojne ni treba nobene, ker dosti je prostora za vse. Ako ne bi bila stara Avstrija razkosana, bi tudi te vojne ne bilo. Med zad-

njo vojno se je veliko "pisal" proti nji, toda bila je še najboljša tudi za Slovence. Pred prv svetovno vojno je šlo po 12 glav živine s paše večinoma vsaki vasi, po vojni pa po polomljenih krav.

Bolje bi bilo, če bi se manj zanimali za vojno in se bolj potrudili za društva, ker bodo zopet prišli slabi časi in bomo prisiljeni društva pustiti, kot smo jih zadnji veliki depresiji.

Louis Rotar, 391.

O konferenci Prosvetne matice

Cleveland, O.—V nedeljo, 3. nov., se je tukaj v Slovenskem narodnem domu na St. Clair vršila okrožna konferenca Prosvetne matice. Od 35 društev, klubov, pevskih zborov in drugih postojank, ki v tem okrožju spadajo k PM, je bilo zastopanih 27. Predsedoval je John Philip, zapisnik pa je vodil Joseph Durn.

Tajnik-blagajnik sodrug John Krebel je podal svoje poročilo. Omenil je, da bi se morala konferenca že prej vršiti, toda zaradi tehničnih vzrokov ni mogel v blagajni je \$20, okrog \$149 je še zmrznenih v banki (North American). Nadzorni odbor račune potrdil.

Iz poročil zastopnikov je bilo razvidno, da Prosvetna matiše dobro napreduje, samo to, kriz, ker ne moremo imeti pogostih konferenc, to je vs dvakrat na leto. V Clevelandu imamo namreč tako ogromno število vsakovrstnih konferenc, saj predstavljajo v drugi priredbi, nevištevši privatni "surprajzov", ženitovanj itd. Tako se moramo zadovoljiti z letno konferenco PM in za to je težko dobiti primeren dan. Se bolj težko pa je obti ki priliki prirediti kakšno zabavo v korist blagajne, dasi so razmere zdaj boljše in ljudje bolj delajo in imajo torej tudi v denarja. Ampak izgovarjajo se, da nimajo časa, posebno ali delajo v soboto ves dan ali celo v nedeljo in zato morajo iti zvečer prej k počitku.

Med drugim se je precej razmotiralo tudi o politični akciji za stari kraj. Po daljši debati in vestranskem razmotiranju je bil soglasno sprejet predlog, da zbornica deluje in se stja edino z jugoslovansko federativno republiko, za kakršno v zadnji vojni delovalo Republiško združenje, ali za širši balkansko ali evropsko federacijo na približno taki podlagi kot so Združene države ameriške.

Prihodnja konferenca se vršila v Girardu.

Za tajnico je bila izvoljena Milka Pagon. Prej je bil tajnik John Krebel, ker pa je odpovedal z več stvarmi, se je odpovedal S tem se ne morem strinjati, da bi se zanašali samo na eno osebo, ker je veliko drugih ki nimajo nobenega posla, to nečeno prav ničesar sprejeti, ne bene odgovornosti ne pri drugih stvilih, ne pri drugih organizacijah. Je res, vse pade na eno osebo. Ni torej čudno, če se marsikdo naveliča tega in rodna hlapčevanja in se skoraj zastoji, oziroma se zaskoraj zastoji, pravilni denar. In navsezadnje je odgovoren človek se kritičen. To pa se pravi, ubijanje ljudi za tako zvano kulturo. A ko smo vsi kulturni in delavski, delujmo vsi po svojih močeh.

Anton Jankovich, 147.

S POTOVANJA "BIG TONYJA"

Oakland, Cal.—Kot že omenjeno, sva se namenila, da ostaneva z ženo čez noč v Indianapolisu. Prenočila sva pri Draganu. Ob šestih jutraj desetih septembra se posloviva od gostiljube Draganove družine in podava na pot proti Columbusu, O., kamor dospelva o poldan.

(Dalje na 2. strani.)

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 8. decembra 1921)

Domače vesti. Matija Ulepič, slovenski stavkajoči rudar v Kansasu, ki je vložil prošnjo za državljanski papir, je bil obveščen sodnika, da se mora prej vrniti na delo kot pa dobi papir.

Delavske vesti. Vrhovno zvezno sodišče je udarilo unije s povedjo stavkovnih straž.

Iz inozemstva. Antanta je odločila, da Nemčija lahko odplačila za tri leta.

Sovjetska Rusija. Sovjeti, ki opazujejo razorožitveno konferenco v Washingtonu, izjavljajo, da brez Rusije in Nemčije ne more biti miru.

Ruski letalec ogleduje angleško bojno letalo, ki je dospelo na rusko fronto.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

"Rodoljub" je priobčil dopis brez podpisa, ki pa je bil sestavljen spretno deloma po načinu pisanja Piškurja in deloma tako, kakor bi ga napisal Barle sam. Dopisnik je priporočil slovenskim volilcem, naj pri prihodnjih volitvah v državno zbornico ne volijo socialističnega kandidata Jacka Končana, ki da je navaden, neuki delavec, ki ne bo v državni zbornici ničesar dosegel, ter priporočal republikanskega kandidata, nekega mladega, neznanega slovenskega odvetnika. Istočasno je Basaj po svojih zapnikih raztrosil dvojno vest: da je dopis napisal Piškur in da ga je napisal Barle.

Ne Piškur niti Barle nista bila pri stvari popolnoma nedolžna, vendar vse skupaj ni bilo njuno delo, temveč Basajevo. Basaj je bil nadmodril. Izredna človeka sta našla svojega mojstra.

Razkol je zdaj postal neizogiben. Očitki so frčali vseskrizem, prav tako obtožbe. Nazadnje je bil v vrtnec potegnjena tudi Jakob, ki se je postavil na Piškurjevo stran. Prepričan je namreč bil, da je Piškur nedolžna žrtev; Barle pa zlobni intrigant in izdajalec.

Proti Piškurju so bile dvignjene obtožbe. Brez oziroma na to, ali je imel pri stvari prste ali ne, bi bil Piškur izšel iz boja brez posebnih prask, če bi ne imel posebne trme. Ta pa mu je branila, da bi se tudi samo za las podal, pomagala mu je pri tem tudi ženina trma. Bil je slep in gluha za dobre nasvete.

Končal se je ta spor s Piškurjevo politično smrtjo, mož se je umaknil iz stranke in javnosti, klub pa je izgubil precej članov. Toda ubit ni bil. In Barle ga tudi ni vodil. Zadel ga je enaka usoda kot Piškurja, le milejša. Vsaj za nedolžen čas sta bila oba mrtva.

Zatem je nastal spor v društvu PZSD, čija je član bil tudi Jakob. Fik, Basajev zahtevni sluga, je hotel uničiti društvenega tajnika Matijo Gabra, po poklicu strojnega delavca, ki je bil sicer malce častihlepen človek, drugače pa trden, značajan sodrug. Obtožil ga je nerednosti v poslovanju. Jakob, ki je bil vesel, da je obtožba iz trte izvita in kam pes taci moli, je priskočil Gabru na pomoč. Končala se je zadeva s tem, da je Fik zapustil društvo osramočen, Basaj pa je kiel, ker se mu ni posrečila njegova nakana.

Vsi ti boji, ki se jih je udeleževal, pa so prihranili Jakobu mnogo novih sovražnikov — doma in pri onih v drugem taboru. Zlasti v slednjem, kjer so prišli do zaključka, da postaja Jakob preveč nevaren njihovim načrtom in da ga bo treba na kakršen koli način uničiti in onemogočiti.

III. Besedo dobi bomba

Metropola je ležala zavita v mrzlo poznojesensko noč. Iskreči žarki iz svetlobo električnih uličnih svetilk, mimo katerih so drveli v tisočih in tisočih avti, težki truki in vozovi ulične. Od jezera je pihala strupena polarna sapla, jezorito krivila pred seboj neštete stebriče dima, ki se je valil iz dimnikov zakurjenih hiš ter trmasto silila ljudem na ulici pod obleko, se jim zarezavala v kosti. Zima se je bližala z naglimi koraki in množice brezposelnih so se ozirale proti nji s strahom in skrbjo v očeh. Zima pred vrati, po vseh znamenjih sodeč dolga in ostra zima, zaslužka pa nič, prihranki vkovani v led propadlih denarnih zavodov — s kom bodo kurdili mrzle peči? Z dolgov? Z upanjem? Slabo kurivo, mrzlih stanovanj ne ogreje!

Toda zaupna družba, ki je zbrana v obednici pri "Veseli Marički", ki domuje v zidani prtični hiši v zakotni ulici blizu cerkve Magda-

lene Spokornice, ne pozna takih skrbi, kakršne tarejo brezposelne delavce, o ne. Kako, ko jim vendar ne grozita ne mrzota niti glad? Siti so, na gorko, kakor bodo na gorko doma, in Maričkin whiskey tako prijetno greje njihovo notranjost, še bolj prijetno ga grejejo topli, obetajoči pogledi njenih vragoljastih črnih oči!

Vendar pa jih nekaj tare, dela njihove obraze mrke, zaskrbljene in "vesela Marička", čedna štiridesetletna brunetka srednje postave, okroglega, zmerom nasmejanega obraza in polnih telesnih oblik, zaman kaže dragim gostom svoje bele zobe, o katerih nekateri vedo povedati, da so jo stali vsaj dve stolarjevi, zaman jih ljubeznivo pogleduje, a tudi njen whiskey ne more razvedriti oblačnih obrazov mrkih gostov.

"Preklete!" udari s tolsto desnico po mizi mogočni Basaj, "to se mora nehati, temu ptiču bo na vsak način treba prističi perutnice! Tako kot doslej ne more iti dalje! Ampak, kako bi se ga iznebili?"

"Da—kako?" zamišljeno ponovijo za njim njegov urednik Kosmač, Nace Fik, Anzel Česen in mežnar cerkve Magdalene Spokornice Jošt Trska, desna roka župnika Jone Bobnarja.

"Kako?" se pridruži tudi vesela vdova Marička, ki sicer nima posebnega razumevanja za težave, kakršne tlačijo njene goste, kajti njen element so moški in whiskey, ne politika.

Toda zaenkrat nihče ne ve, kako bi se dalo prističi peroti temu ptiču, ki mu je ime Jakob Muren. Kako? Na kakšen način? Rodoljubna petorica naporno brska po možganih za odgovorom. Elija Basaj ježno žveči svojo debelo cigaro, Kosmač kadl cigareto za cigareto, da je že ves zavrt v modrikasti dim cigaretnega tobaka, Nace Fik ga posnema ter zamišljeno sledi z očmi višnjevim kolobarčkom, ki se vijejo s tleče cigarete proti stropu, Anzel Česen od časa do časa plašno pogleduje mrkega mogočnega Basaja, čijega naklonjenost mu polni trebuh, Jošt Trska pa drži roke sklenjene v naročju ter z nejevoljno pobožnostjo ogleduje sliko nage device na stenskem koledarju grocerista Vovka.

Kako bi spravili v kraj to Murnovo nadlogo?

Možaki so si na jasnem v tem, da se hoče njihov gospodar Basaj na vsak način rešiti Murna. Tudi vedo, da se Basaj zanaša na njihove iznajdljive močane, da rešijo zanj kočljivo vprašanje, kajti sam ni posebno iznajdljive glave, dasi je vse prej kot majhna. Poleg tega se zavedajo tudi tega, da je Muren s tem, da je postal nevaren Eliji Basaju, postal nevaren tudi njim. Kaj bi, siromaki, brez Elije? Celo cerkev Magdalene Spokornice bi bila hudo udarjena, ako bi se zrušil ta steber rodolubja in vere. In Muren je postal temu stebru nevaren, ga z drugimi vred neprestano izpodkopa, da bi ga zlodej, brezverca!

Da, Muren je postal nevaren Basaju in njegovim zvestim, še večjo nevarnost, kakor je v resnici bil, pa so napravile iz njega njihove velike oči.

Ko je pred dvema letoma prišel v metropolo, ni nihče videl v njem posebne nevarnosti. "Brezpomembna zgagica, ki se bo kmalu unesla!" se je tedaj smehljaj Basaj. "Ne bo vzel dolgo časa, pa ga bomo imeli v žaklju!" Jakob pa se ni dal stlačiti v žakelj. Nasprotno: bolj ko so se zaletavali vanj, bolj predrzen je postal. Jedva je bila časno položena na postco zadeva spomenika Velikemu Pesniku, že je vtaknil svoj nos v domačo občinsko volilo kampanjo ter pripomogel Basajevega kandidatu Mašču k porazu.

(Dalje prihodnjič.)

Deželna vinska klet

Fr. Milčinski

(Konec)

Zapisnikar zleze za sod, prižge vžgalico in dožene, da je vino št. 5 iz vinograda gospoda Plevela.

Komisar Močerad: "Plevel? To je tisti Plevel, ki ne pozdravlja duhovščine? Dovoljujem si opozorjati slavno gospodo, da moramo biti pri oceni njegovega vina zelo oprezní. Ne smemo pozabiti, da smatra 95% našega prebivalstva Plevelovo vino naravnost za provokacijo. Jaz za svojo osebo kakor katoličan ne morem pohvaliti tega vina."

Zapisnikar: "Vino ni od Antona, ampak od Franceta Plevela z Malih Goric."

Komisar Močerad: "Ah... tisti Plevel? Pardon! Vsakdo se lahko zmoti: vino je dobro."

Komisar Udriga pljune vino iz ust: "Kaj? Od Franceta Plevela, od te gliste rimske, od tega podrepanca črnih bisagarjev..."

Predsednik sedeč na duševni žerjavici: "Tja... jaz mislim vendarle, da ocenjamo vino in ne gospoda Plevela. Zato bi prosil gospodo, da izreče sodbo zgolj o vinu, o njegovem okusu, njegovih aromi in pristnosti."

Komisar Udriga: "Tudi prav! Torej: okus infernalen, aroma

penetranten, in kar se tiče pristnosti, je vino morebiti nadnaravno, naravno pa gotovo ne."

Predsednik: "Tovariš Mehur, prosim za vaše mnenje."

Komisar Cvetko Mehur: "Jaz ne bom pokušal tega vina. Čemu naj si grenim usta, čemu naj grenim zadovoljni mir svojega želodca? Saj sta izrekla svoje mnenje že tovariš Močerad in Udriga: točno in rodoljubno mnenje. Obvarovala sta s svojim mnenjem mili naš narod pred gorjupim kelihom Plevelovega vina in postavila sta namesto tega kelih pred mili narod na lepo pogrnjeno mizo domovine samotok slovenske morale: golodno gnojnice! Tako je in prav je tako! Saj pamet in logika nista povsod enaki in kar se n. pr. v Koromandiji šteje za pristranost, hinavstvo in sleparstvo, je lahko drugod vzor, pravica in rodoljubje. Ljudje božji, taka je ta reč in sedaj lahko preidemo k mojemu vinu!"

Komisar Udriga: "Oho, le počasi prijatelji, le počasi, da ne počasi od samega napuha. Ti boš smešil moje sodbo, ti, ki sploh ne priznavaš drugega vina razun svojega! Kar lepo molči in tistih deset kron mi vrni, ki si mi jih še dolžan!"

Komisar Mehur zopet zbesni: "Kanalja, zakaj mi pljuješ na čisto suknjo, lopov, nečistnik, rodoljub!"

Komisar Močerad mu pomaga zmerjati: "Frakar naduti, karuga zagovedal!"

Komisar Ivan Zajec se izredno zabava.

Komisar Mehur: "Pijanec, župan, šleval!"

Komisar Močerad: "Kozel, smrdokavral!"

Komisar Udriga: "Kaj se pa tistile glupi Ivan Zajec tako nesramno bedasto reži? Menda ga bo treba malo stresiti za njegova umazana ušesa!—Vas, velecenje, ni tovariš Cvetko Mehur, pa res ne razumem, zakaj se razburja! Saj nisem nič rekel, nasprotno..."

Predsednik: "Jaz mislim, gospoda... tja... da bi na splošno zahtevanje—pokusili sedajle vino našega veleuglednega tovariša, gospoda Cvetka Mehurja."

Splošno burno odobravanje. Komisar Mehur se potolaži.

Natoči se njegovo vino: "Nemški rizling—št. 9."

Komisija ga resnega obraza pokuši.

Komisar Mehur jo opazuje s palico v roki.

Komisar Udriga skrivaj izlije vino iz kozarca in izjavi navdušeno, da je to vino nekaj izrednega in goto najboljše svoje vrste.

Komisar Močerad skrivaj zamenja svoj kozarec z drugim in izjavi: "Nič dvoma! To vino prekaša samega sebe!"

"Why not?—He's leaving for Grandma's and Mom said to plaster everything we sent away with tuberculosis Christmas Seals this year"

Predsednik čestita komisarju Mehurju.

Komisar Ivan Zajec: "Jaz pa ne bom pil tegale vina! Brri!"

!!!!

Strela bi morala ta hip ubiti komisarja Ivana Zajca, pa ga ne ubije; nemara je po drugih opravih zadržana. Komisija ga zre z osuplim ogorčenjem.

Komisar Ivan Zajec: "Le glejte me! Jaz ga ne bom pil in ga ne bom! Po takem vinu me boli glava—in sploh: mojemu želodcu ugaja najbolj cviček!"

Komisarju Cvetku Mehurju se odvde jezik; kakor zamolkli grom pretresajo njegove besede vesoljno klet: "Ali čuješ svet in se ne ganeš? Da ni glavna stvar, da je vino vino? Ampak da je treba tudi, da ugaja želodcu in da ne boli po njem glava? Ali si čulo, človeštvo, in te ne krči krehot?!"

Strese ga po vsem životu; potem se zamakne.

Komisar Udriga: "Ivan Zajec, vi ste butec, gobezdalo!"

Komisar Zajec: "Zakaj? O vinu imam vendarle lahko svoje mnenje!"

Komisar Udriga: "Ne, nimate ga, ne morete ga imeti, ne smete ga imeti, razumete, ker niste niti vinogradnik, niti vinotrčec!"

Komisar Zajec: "Zato sem pa konsument!"

Komisar Udriga: "Tako je—in kot konsument imate pravico in hkratu proklete dolžnost biti in plačati in drugega nič!—Tukaj imate kozarec, pijte in lepo molčite!"

Komisar Zajec: "Ampak..."

Komisar Močerad s prijateljskim glasom posreduje: "Nič, ampak!—Gospod Zajec, vi ste pameten človek, vi ste pošten človek, jaz vas imam rad in vaša soproga je zelo simpatična dama, dajte, da vam dopovem! Saj je mogoče, da vam Mehurjev rizling ne ugaja, toda vi ste olikan človek, vi ste izobražen človek in zato ne morete in ne smete odklanjati tega vina. Si cer reko, da ste tepec!—Kar široko zinite in požrite, pa bo! Saj niste tepec!"

Komisar Zajec: "Tepec nisem!—Ako ni drugače..." Zamiži in pije.

Komisar Cvetko Mehur zamakne: "Poljubi šoln, drhal! Pij moje vino!... Jaz sam sem lep, jaz sam sem blag med njimi..."

Komisar Zajec je izpil: "Brri!"

Komisar Udriga: "Bacek zabiti!"

Komisar Močerad: "Gospod Zajec, vi ste inteligent, hoteli ste reči 'brriavo,' kaj ne, kajti ni zadosti, da se vino pije, ampak treba ga je tudi hvaliti. Torej 'bravo!'—Vi ste razumen človek, jaz vas zelo čislam in vas prosim za vašo fotografijo! Vi radi pijete moje vino, cviček št. 14, prav imate: dobro je in zdravo vino! Ali kakor ugleden mešanec morate piti tudi rizling št. 5; veste, kar še en kozarec ga stisnite, vam bo potem vsaj št. 14 še bolj dišalo!"

Komisar Zajec: "To je res! To je izvrstno!"

Komisar Močerad: "Vidite! To je izvrstno! Ze hvalite, zakaj? ... zato, ker imate dober okus! Kar izpijte!"

Komisar Cvetko Mehur zamakne prične praviti numere: "3... 67... 25..."

Opomba upravnštva deželne vinske kleti.

Tukaj se konča zapisnik. Iz sledov na njem je posneti, da je gospodu Ivanu Zajcu postalo slabo... Nemški rizling pač ni za vsak želodec! In sploh: siliti ne kaže nikogar! Ni zdravo! Obseg srednjeveškega Maribora

Maribor nekdanj in do okupacije

(Nadaljevanje.)

Najvzhodnejša marka, ki je branila Madžarom vstop v zapadno Obdruvje, je bila ptujška marka; na meji dravskega polja in dravske doline je nastala utrdba, ki naj zapira vstop v dravsko dolino: grad na Piramidi se imenuje prvič v zgodovini leta 1147. Po smrti Bernarda Spanheima, s katerim je nastanek gradu v zvezi, je pripadla Spodnja marka Otokarju I. iz rodu Traungaucev. S tem je za nekaj časa mariborski grad na pomenu sicer izgubil, ker so imeli Traungaučevci svoje središče v deželi Stajerski (Stayerl), a ko je z izumrtjem Traungaučev l. 1192 prešla Spodnja marka na Babenberžane, je pridobilo mariborsko ozemlje in s tem tudi grad na Piramidi, močno na svoji važnosti; središče Babenberžanov je bila Avstrija in Babenheržani so težili v svoji ekspanziji na jug. S tem je postal Maribor križišče najboljše poti med Jadranom in Pomurjem. Četudi je bil Ptuj že prej središče trgovine na Dravskem polju, je vendar sčasoma stopil Maribor na njegovo mesto, kar je pač bilo v interesu njegovih gospodarjev.

Stara mariborska vas ob Piramidi se je zaradi raznolikih pridelkov svoje okolice ugodno razvijala in da je naselbina postala krepko trgovsko središče, je omogočil deželni knez z dajanjem trgovskih predpravice mešancom in obrtnikom. — Pokrajina zahodno od Maribora ima predvsem iglasto drevje, ki ga pa primanjkuje v panonski nižini vzhodno od Maribora. Les se je moral potem takem plaviti po Dravi na vzhod in kot prometno središče za lesno trgovino je nastal mariborski Pristan. Leta 1209 se imenuje prvič Maribor trg (forum Marchpurch), kar se je zgodilo s podelitvijo tržnih pravic od strani deželnega kneza. Da bi se v nekdanji vasi mogli razviti trgovina in obrt, so bile daleč na okoli prepovedane vse trgovine in obrti; trg je dobil pravico sejmov in je smel pobirati mitnino na Dravi; vsi splavi so morali pristajati v trgu in ptujška vina so smeli prevažati na Koroško le skozi Maribor. Vzlic tolikšnim privilegijem ni mogel postati mariborski kmet preko noči obrtnik in trgovec. Trgovine se je polastil priseljeni žid, ki se prvič imenuje l. 1277. Mestni privilegiji so bili Židom posebno v prid, ker je bila konkurenca s Ptujem znatno otežekljena in ker so morali tuji trgovci svoje potrebščine kupovati v mestu. Židje so trgovali z lesom, žitom in živino, iz tujine pa uvažali začimbe in dragulje. Imeli so trgovske zveze z Dubrovnikom, Florencio in češkimi deželami, kar dokazuje najdba florentinskih in čeških zlatnikov iz leta 1312—1329 na Glavnem trgu. Posebno so se razvili Židje v denarništvu in dajali ogromna posojila plemstvu, mešancom in duhovnikom. Njihovi dolžniki so bili celjski grofje, goriški grofje, Ulrih Mariborski, gospodje Ptujski in dr. — Sicer se je pa velik del mestnega prebivalstva pečal s kmetijstvom in vinogradništvom; obrtniki so bili organizirani v cehe, zadrage, ki so kupovale material za svoje člane, pazile na kakovost izdelkov in do lalele pradojnost ceno blagu. Po stroki razlikujemo: usnjarski ceh, barbarski, pekovski, mizarški, mesarski, krojaški, tako da je imel vsak stan svojo zadrugo. Obseg srednjeveškega Maribora

Leta 1243 se v listinah že omenja mariborski sodnik, kar je dokaz, da je Maribor že tedaj dobil mestne pravice. S tem so imeli prebivalci pravico obdati svoje naselje z obzidjem, ki je bilo najvažnejši znak srednjeveškega mesta. Obzidje je označevalo mestno mejo in služilo kot obramba pred napadi sovražnikov. Prvotno obzidje je potekalo od severozahodnega dela nekdanje bastije — mariborskega gradu —, po zahodni polovici kopališke ulice do Vodnega stolpa ob meji med Židovsko in Usnjarsko ulico; tu se je začel južni zid, ki je šel nekako do srednjega mestnega obloka. Od tu je šlo obzidje do začeta Gosposke ulice in potekalo po vzhodni črti Rotovškega trga in nekoliko zapadneje od Barvarske ulice proti severu; severni zid se je držal meje med Slovensko in Gregorčičevo ulico, smer označujeta mestni stolp na vrtu Gambrinove gostilne in stolp na gradu. Ker se je pa prebivalstvo v procvatajočem mestu hitro množilo, zlasti s priseljevanjem, so obzidje okrog leta 1350 razširili na zapadno polovico mesta; obzidje se je podaljšalo mimo minoritskega samostana (ki še sedaj stoji) do okroglega stolpa ob Pristanu, nato se je zid obrnil, peljal ob robu Pristanike ulice mimo Vodnikovega trga in ob Strosmarjevi ulici do Gregorčičeve (sedanji dvoredni označuje mestni jarek). Smer severnega zidu je ostala ista. Višina zidu je bila okoli 6 m, debelina pa 1,5 m ali še več, posebno pri stolpih, ki so stali večinoma na oglih obzidja; bili po večnadstropni in služili za shrambo orožja. Ob notranji strani so bili dolgi leseni hodniki za branilce mesta. Razumljivo je, da je moralo imeti obzidje tudi več vrat in prehodov, ki so bili zavarovani pred presenečenjem z jarkom, ki je bil izkopen okoli vsega obzidja. Prehod čez mestni jarek je omogočal dvigljiv most na verigah, ki se je vsakokrat ob sončnem zahodu dvignil in drugo jutro ob sončnem vzhodu zopet spustil.

Na južnem koncu Trga Svobode so bila Ulrikova ali Graška

vrata; manjši izhod je imela leg stolpa Židovska ulica.

koncu Dravske ulice ima

Dravska vrata, skozi katera

je prišlo na leseno brv, ki je

zala mesto z Magdalenski

predmestjem. Na zapadni str

so bila koroška vrata (Chert

tor), ki se pozneje imenujejo

cerkvi na Lebanjih, vrata

še Ljube Gospe (Unser Frau

tor). Na severni strani med

dom in grajskim stolpom se

nujejo grajska vrata: das pu

tor das aus der stat get. Mes

utrdbe sta izpopolnjevala g

na Piramidi in Tabor v Mag

lenskem predmestju, ki je

til dravsko brv. Središče tr

je bilo na Glavnem trgu, tr

na Grajskem. Na Stolnem

se je razprostiralo pokopali

kjer so zgradili leta 1520 na

meljih še starejše cerkve žu

cerkev sv. Janeza Krstnika.

jugovzhodnem delu mesta je

la židovska četrt, imenov

Ghetto. Središče četrti je n

Židovska ulica, kjer se je n

jala njihova sinagoga, ki je

la po izgonu Židov spreme

n v kapelo Vseh Svet

kov. — V 15. stoletju se

razvilo domače denarništv

tudi krščanski trgovci so

okrepili, ki so videli v Židih

varne tekmece. Zato so ve

podločnje zahtevali d stan

naj vladar izžene tujce. A F

nand III. se je tem zahtevam

upiral, ker bi tako izgubil s

najboljše dohodke; ko so

sklenili stanovi izplačati ce

ju Maksimilijanu I. 300 fl.

škodnine, je izdal cesar dne

marca 1496 ukaz o izgonu Ž

iz Maribora. Izselili so se z

predvsem v severno Italijo,

kake priimek Morburgo na

hov izvor.

(Dalje prihodnjič.)

Zakonca med seboj

Mož—graditelj: Dušica,

mirno se napoti v gore na

čitnice, na mojo zvestobo la

zidaš gradove.

Žena vzdihne: No, da bi le

bilo v tem slabega betona.

Ali ste naročili na dne

"Prosveto"? Podpišajte svoj l

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častike, knjižice, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene smerne, unijsko delo prve vr

Pišite po informacije na naslov: